

**Бароко як перший
загальноєвропейський
художній напрям**

**Європейське та українське
бароко**

**підготував
учень 11А¹ класу
Оленчук Юрій
ТНВК ШПА №2**

**Митці бароко жили у світі, де ...
«розпалася гармонія», у світі оголених
протиріч і антиномій, що мисляться
ними як норма буття і водночас як
естетичний принцип, що реалізується в
поетиці контрастів.**

Д.Наливайко

XVII ст. - доба абсолютизму,

час формування монархій, боротьби із свавіллям феодалів, жорстоких битв за перерозподіл територій.

Утверджуються капіталістичні відносини, розвивається виробництво, наука, техніка, торгівля, мореплавство. Великі наукові відкриття зумовляють появу перших наукових товариств. Людство сколихнуло відкриття італійського вченого Галілео Галілея, німецького математика і астронома Йогана Кеплера, англійського природознавця і лікаря Вільяма Парацельса, французького філософа, фізика і математика Ісаака Ньютона. Усе це спричинило справжню світоглядну революцію, яка зруйнувала традиційні уявлення про Всесвіт.

Бароко і класицизм

Особливістю мистецтва XVIIст. було **панування двох художніх систем**, двох напрямів у межах однієї епохи – бароко і класицизму.

Бароко втілило безмежність і суперечливість світу й людини, той вічний «хаос», який не підлягає раціональному пізнанню, боротьбу різних сил, таємницю суцього. **Класицизм** прагнув знайти логіку в усьому, він висував розум як критерій оцінки й засіб пізнання світу і людини, засвідчив прагнення до завершених і досконалих форм, до гармонії на противагу дисгармонії буття.

БАРОКО

Бароко- стиль у мистецтві XVIIст., художній напрям цієї доби і назва епохи, коли розвивався цей напрям.

Термін «бароко» пов'язують з італ. *barocco* – «дивний, химерний, вибагливий» та португ. *perrola barrosa* – «перлина неправильної форми».

Бароко прийшло на зміну Відродженню, але не було його запереченням. У поетиці бароко поєдналися різні контрасти, релігійні та світські мотиви, античні та християнські образи, традиції Середньовіччя та Відродження.

Характерні особливості

- рухливість
- динамізм
- любов до складної кривої лінії
- емблематичність
- символіка
- алегорії
- перебільшення, антитези
- гнучкість
- мінливість
- примхливість
- контрастність
- барвистий декор
- метафоричність

В літературі

**В літературі
пишномовний
стиль, тяжіння до
красивих вишуканих
форм, широке
застосування тропів,
символіки,
метафоричності
мовлення.**

*Взиваєть тебе ціла
Україна,
Діво Царице, надежда
едина,
Абись подала руку й в
пригоді,
В огню, повітру, війні й
голоді.
Ти нам чрез Сина збавлене
справила,
Хоч душа з тілом много
зогрішила.
Не дай пропасти, маєш до
нас право,
Отжени сильно всяко зло
лукаво...*

**Мета мистецтва
бароко –
розбурхати,
пробудити
людську душу,
спонукати її до
пошуку вічних
істин, себе, Бога.**

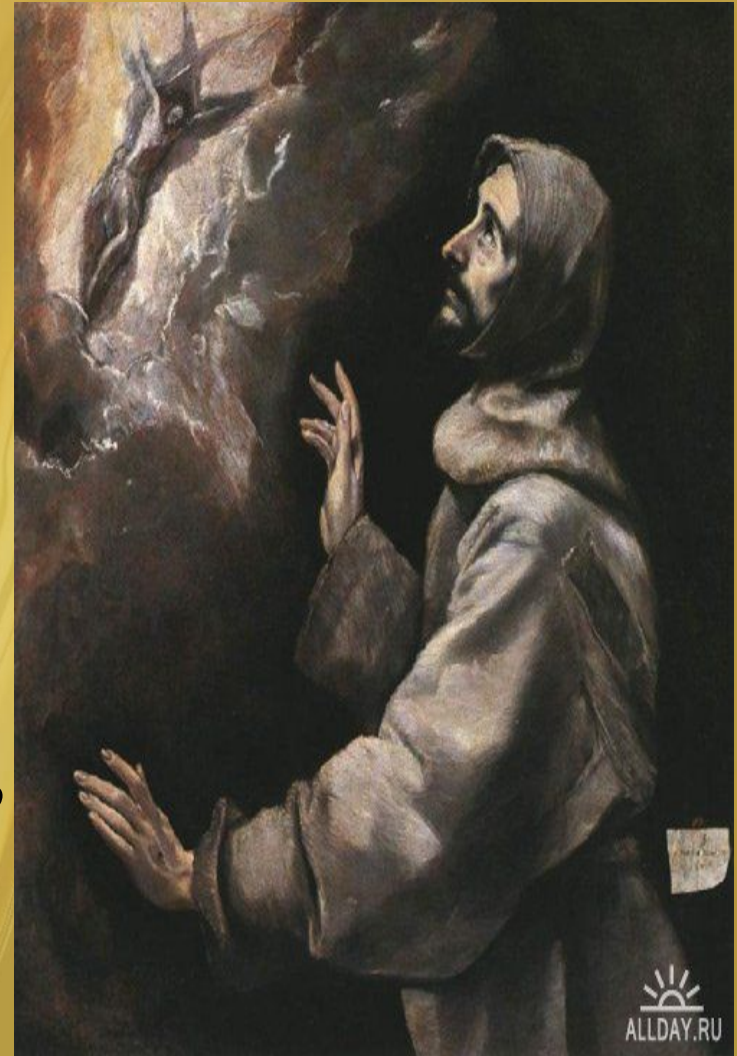
Людина у мистецтві бароко

– це багатогранна особистість, яка відзначається суперечливістю духовного буття, силою пристрастей, постійно розв'язує внутрішні конфлікти.

«...наділена і розумом, і пристрастями, вона безперервно воює сама з собою... вона завжди страждає, її роздирають суперечності», - Б.Паскаль.

Головним сюжетом стає духовне випробування людини.

Ель Греко

АРХІТЕКТУРА

Відзначається масштабністю, широтою форм, неврівноваженістю композиції, хвилястими лініями. Архітектурні ансамблі органічно вписуються в оточуюче середовище, стаючи частиною рухливого, мінливого світу.

Найвідомішим майстром архітектури бароко був італійський архітектор **Франческо Борроміні**. Його церква Сан Карло алле Куатро Фонтане (1665-67) є мініатюрним символом архітектури бароко: уникнення прямих ліній та кутів, прихильність до багатогранників та хвилюподібна стіна – все це робить споруду неповторною.

Франческо Борроміні

**Церква Сан Карло алле
Куатро Фонтане 1665-67,**

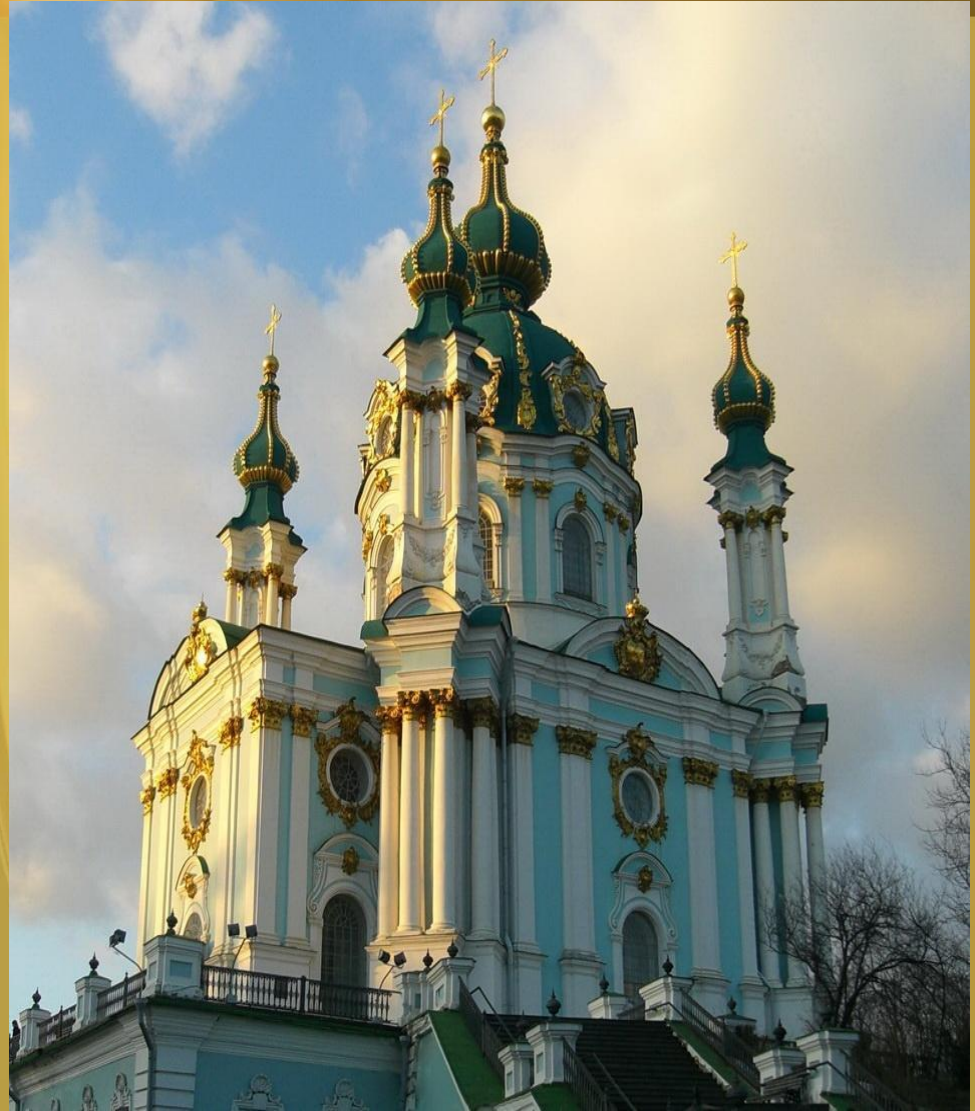

АРХІТЕКТУРА

Талановитим архітектором пізнього бароко був Бартоломео **Франческо Растреллі** (1700-1771).

Урочиста монументально-декоративна єдність його споруд вражає своїм розмахом.

церква Андрія Первозванного
1747-53

ЖИВОПИС

Художники використовували релігійні та міфологічні сюжети, надаючи їм алегоричного змісту. На полотнах великих майстрів бароко люди, що живуть складним духовним життям, охоплені пристрастями і суперечностями.

Караваджо “Лютніст”

Живопис

Мікеланджело Меріді де **Караваджо – представник італійського живопису. Доля і слава цього митця нагадує історію життя французького поета Франсуа Війона.**

Його композиції сповнені неспокою і складного руху, відрізняються надзвичайною метафоричністю. Постаті на полотні часто зображені в несподіваних ракурсах.

Митець шукав прихований смисл як у людині, так і в світі, тому його полотна відзначаються глибоким філософським змістом. На обличчях героїв часто відбиваються сильні пристрасті і переживання. І завжди залишається щось неказане, незрозуміле.

Караваджо “Святой Франциск”

Караваджо “Ворожка”

“Юнак з кошиком фруктів”

ЖИВОПИС

Пітер Пауль Рубенс (1577-1640) – належить до фламандських художників.

Звертався до античних сюжетів, також втілював на своїх полотнах відомі біблійні мотиви та образи. Зображував оголені або напівоголені фігури, котрі були у постійній борні, змаганні, погоні, полюванні. Його персонажі відзначаються здоровою життєрадісністю, пишністю тілесних форм. Вражає величезне напруження сил, пристрастей.

**Рубенс
портрет з
дружиною і сином”**

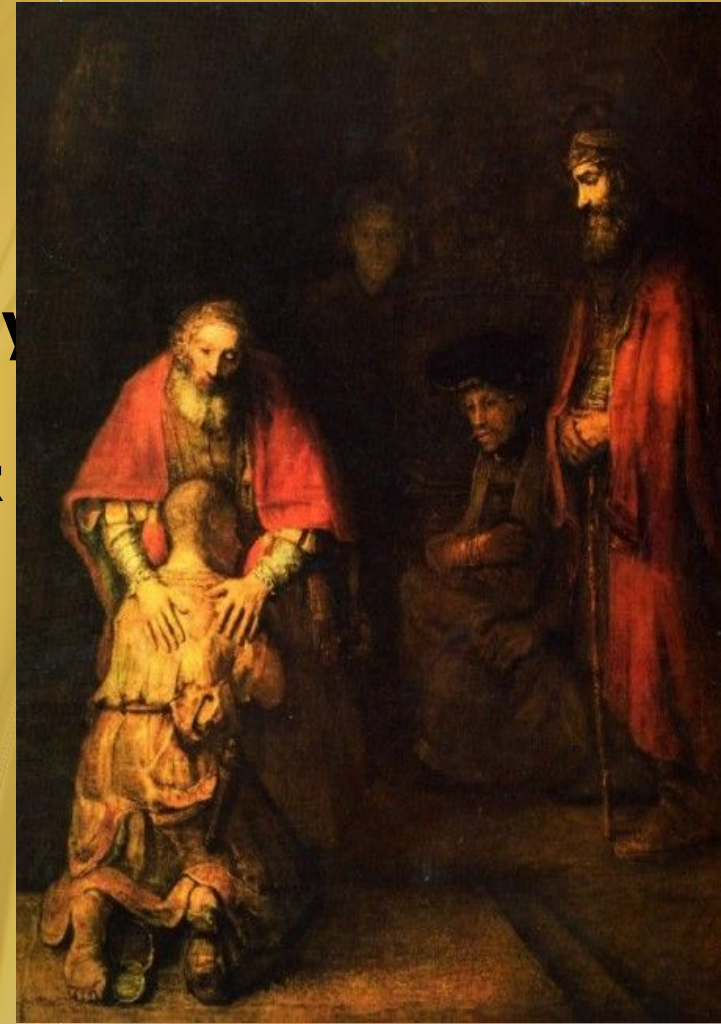
Рубенс "Христос і Симон фарисей"

ЖИВОПИС

Рембрандт Харменс ван Рейн (1606-1669) – представник живопису Голландії XVIIст.

Зображував людину «знацька». Герої його картин у невимушених позах, усміхнені або охоплені смутком. Художник уважно придивлявся до внутрішнього світу своїх героїв, зображуючи їх у момент боротьби добра і зла, світла і темряви, любові і ненависті. У художніх образах митець відтворив багатогранність людського буття у його зв'язку з вічністю.

“Повернення блудного сина”

Рембрандт “Нічна варта”

МУЗИКА

Музичні твори доби бароко характеризуються прагненням відобразити внутрішній світ людини, драматизм її почуттів, пишністю, декоративністю, емоційністю музичних картин.

Представники Г.Ф.Гендель, Й.С.Бах, А.Вівальді.

Італійський композитор Антоніо Вівальді (1678-1741) створив понад 40 опер, кантат, ораторій. Надав яскравість формальній та ритмічній структурі концерту, винайшов інноваційні мелодії і теми. Його музика вийшла за межі елітних концертних залів. Одним із найбільш відомих шедеврів є «Пори року».

МУЗИКА

Композитор Георг Фрідріх Гендель (1685-1759)
німець за походження жив у Великобританії, написав понад 40 опер, більше 20 ораторій, органні концерти, церковні хорали. У Лондоні Гендель не тільки займався творчістю, а й керував оперними театрами. Сучасники дуже цінували його гру на клавесині та органі.

МУЗИКА

Німецький композитор Йоганн Себастьян Бах (1685-1750)- неперевершений майстер поліфонії. Написав понад 1000 композицій, 320 кантат, багато мес, ораторії, чисельні хорали. Його музика відзначається технічною досконалістю, інтелектуальною глибиною. Народився у родині музикантів, працював скрипалем у оркестрі, органістом у церкві, писав музику для органа, клавіру, хору, оркестру. В останні роки життя втратив зір, жив у бідності. Безсмертя його творінь полягає у їх високому моральному змісті, зверненні до внутрішнього світу людини.

УКРАЇНСЬКЕ БАРОКО

В українській культурі бароко набуло значного розвитку у XVI-XVIIIст. Ґрунтувалося на власних національних джерелах, пов'язаних з національними проблемами. Значний вплив на розвиток українського бароко справила історія і культура козацтва, тому його часто називають козацьким. Художники бароко поетизували духовний світ козака, героя, який віддано служить вітчизні.

Барокова культура розвивалася в Україні різних жанрах. У поезії вона пов'язана з іменами Лазаря Барановича, Івана Величковського, Григорія Сковороди.

Chernihiv, Pyatnytska church
20.06.2009 © Vlad Bespalov

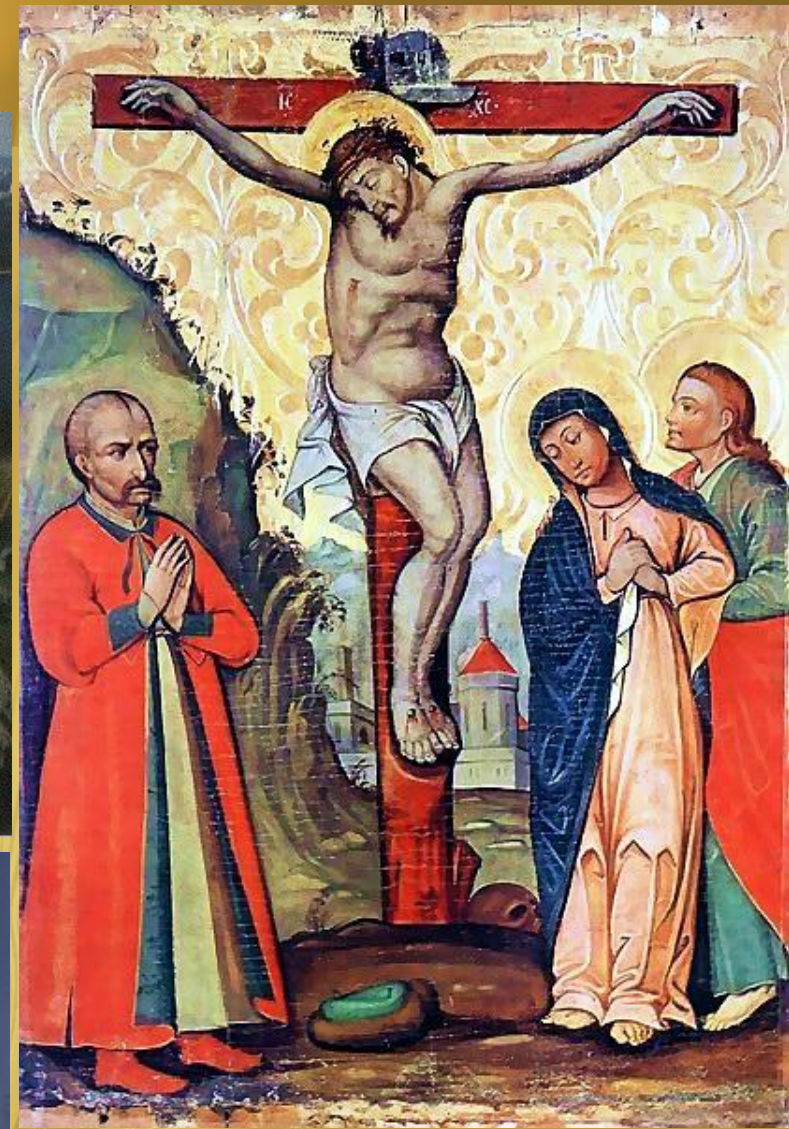

м.Чернігів П'ятницька церква

Фрагмент Царських врат Софійського собору

Успенський собор Києво-Печерської лаври

Розп'яття з лубенським
полковником Леонтієм Свічкою,
кінець 17 ст.

Золотоверхий
Михайлівський
собор

Українське бароко 17 ст. називають «козацьким», тому що саме козацтво було носієм нового художнього смаку. Будучи насамперед величезною військовою і значною суспільно-політичною силою, воно виявилось також здатним утворити власне творче середовище й виступати на кону духовного життя народу ще й як творець самобутніх художніх цінностей. Українське козацьке бароко розвивалось під впливом норм естетики, з одного боку — європейського бароко, з другого — народної. Разом з тим воно є ланкою в розвитку загальноєвропейської культури, становлячи одну з національних шкіл цього великого художнього стилю.

Франциск Смуґлевич:
«Смерть Яна Ходкевича в Хотині 1621 р», серед присутніх - П.Конашевич-Сагайдачний в червоному

Література бароко

Поетика літературного бароко поєднує в собі різноманітні, протилежні елементи й форми. Бароко гармонійно сполучає **трагічне** Поетика літературного бароко поєднує в собі різноманітні, протилежні елементи й форми. Бароко гармонійно сполучає трагічне з **комічним** Поетика літературного бароко поєднує в собі різноманітні, протилежні елементи й форми. Бароко гармонійно сполучає трагічне з комічним, піднесене з вульгарним, жахливе з кумедним. Примхливо синтезуються в ньому **християнські** Поетика літературного бароко поєднує в собі різноманітні, протилежні елементи й форми. Бароко гармонійно сполучає трагічне з комічним, піднесене з вульгарним, жахливе з кумедним. Примхливо синтезуються в ньому християнські та **язичницькі** елементи. Дотепність, парадоксальність, контрастність найочіливішими створювалися теоретиками та практиками бароко. **Парадоксальне поєднання несподіваних форм творчості вражає й дивує.** **Одвіє з дитовик.** Поетика бароко форм, як акрови́сті мезостих (у першому початковій літері кожного рядка утворювали ім'я автора, у другому — потрібні слова склалися з літер, що знаходилися посередині вірша), **кабалістичні** вірші (числове значення слов'янської абетки давало можливість підрахувати рік написання твору), фігурні вірші (друкувались у формі хреста, яйця, чарки тощо).

Представники

Мелетій Смотрицький, Кирило Транквіліон-Ставровецький, І. Величковський.